

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

Актуальні питання культурології

**АЛЬМАНАХ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА»
КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
ТОМ I
15-16 листопада 2007 року**

Засновано у 2003 році

Рівне - 2008

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККиМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жилук С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крालюк П.М. - доктор філософських наук, професор НУ “Острозька академія”
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

світогляду, здобуття освіти та самореалізації. Тільки таким чином можливо не загубитися у стрімкому та мінливому світі, не втратити себе, а, навпаки, гідно представити власну культуру для широкого світового загалу.

Джерельні приписи

1. **Жулинський М.** Українська національна ідея в ідеологічній системі державотворення // Вища освіта України. – 2006. – № 4. – С. 9-13.
2. **Іванішин П.** Два світогляди в період глобалізації: Культурний імперіалізм і культурний націоналізм // Визвольний шлях. – 2006. – № 4. – С. 34-43.
3. **Пагутяк Г.** Моральний аспект економіки // Вища школа. – 2006. – № 5-6. – С. 93-96.
4. **Подольська Є.** Освіта в контексті глобалізації: напрямки та механізми реалізації реформ в Україні // Вища школа. – 2007. – №1. – С. 48-55.
5. **Фесенко М.** У вирі перемін // Політика і час. – 2006. – №5.
6. **Хоруженко О.** Виклики чи стимули глобалізації? // Визвольний шлях. – 2006. – №1. – С. 50-55.

УДК 008:37(477)„1991/2007”

Граб О.В. - кандидат мист-ва,
доцент РДГУ;
Колесник С.М. - студ. V курсу спец.
„Культурологія” РДГУ

Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності

Дослідження, збереження та примноження культурних цінностей кожного народу є запорукою стабільного суспільного розвитку та невід’ємною частиною цивілізаційного поступу. Багата спадщина української духовної культури, що вражає своїм розмаїттям, є складовою частиною загальнолюдського культурного процесу. Її осмислення утворює національну самоцінність, сприяє усвідомленню українцями власної ідентичності. Глибоке ж розуміння духовно-культурної автентичності народу, як відомо, може відбутися тільки завдяки причетності індивідів до культуротворчого процесу як на теоретичному, так і практичному рівнях.

Актуальним сьогодні постає питання не тільки збільшення культурних надбань України, але й фахової критики тих праць, у яких висвітлено специфіку культурних феноменів, перебіг вітчизняного історико-культурного процесу. Особливої уваги потребують ті наукові розробки, що з’явилися у період незалежності нашої країни, адже в них ми сподіваємося знайти неупередженість авторів до трактування, аналізу, характеристики української культури та українців, як її носіїв і творців. Оскільки попередня доба пануючої тоталітарної системи суттєво деформувала культурну пам’ять українців (і не тільки), процедура її встановлення, відродження повинна охопити максимальну кількість сучасної інтелектуальної еліти.

Таке завдання сучасників зумовлене ще й тим, що сотні років вітчизняна культура перебувала в тіні російської, австро-угорської, польської, а тому сприймалася як вторинна, похідна, провінційна. Тривалий час культурний процес гальмувала і відсутність власної державності, адже очевидно, що за таких умов не мали можливості діяти державні механізми забезпечення вільного розвитку національної культури, не існувало державної програми розвитку та політики підтримки культурних обмінів з іншими народами. Тоталітарний колоніальний режим сковував вільну думку, нищив духовний світ людини і самобутність нації, вбивав сам дух творчості, без чого був неможливим культурний поступ.

Відсутність наукових розробок з аналізом реальної історії культури України пояснюється тим, що радянський режим не був зацікавлений у культурному самопізнанні й самоусвідомленні українського народу. Відтак атмосфера несвободи, прискількивого нагляду за наукою, маніакального вишукування і викорінення „націоналізму” робила неможливим адекватне осмислення національного буття і його вищого продукту – національної культури.

Досвід розбудови Української незалежної держави забезпечив можливість нового осмислення реалій національно-культурного розвитку, надання належної оцінки складному процесу духовної культури, ствердження відповідних акцентів стосовно найбільш проблемних та цікавих його етапів. Народ України сьогодні має можливість вивчати, відроджувати та розвивати національну культуру, адже вона все більше визначається ключовим елементом та показником суспільного розвитку, індикатором добробуту. І щоб

якомога швидше заповнити „білі плями” в історії вітчизняної культури, нам, як представникам молодшої держави, важливо її досліджувати, розкривати нові факти, стверджувати кращі риси, що підносять її до вершин європейської.

Сучасна доба стала сприятливим часом для появи історичних, філософських, культурологічних, мистецтвознавчих тощо розробок. Більше того, перед українською наукою постали такі завдання і проблеми, що вимагають уважного погляду на вітчизняну духовно-інтелектуальну традицію та включення її у світовий ідейно-теоретичний контекст. Водночас виникла закономірна потреба формування й засвоєння нових методологічних та теоретичних концепцій і систем, необхідність з’ясувати й осмислити принципові, націєстверджувальні, гуманістичні особливості й напрями розвитку нашої культури. Провідною темою для вчених також стало вивчення національної культурно-мистецької спадщини, а також загальноестетичних проблем суспільства.

Особливої уваги заслуговують праці науковців, у яких досліджено закономірності формування й розвитку художньої культури, наголошується на ролі, значенні та місці мистецтва у виробленні національної моделі світогляду, утвердженні позитивних моральних рис, вихованні патріотизму, усвідомленні самодостатності свого народу. Зазначеним темам було присвячено чимало досліджень, авторами яких є С.Безклубенко [3; 4; 5], С.Білоконь [6], Г.Грабович [14], Т.Гундорова [18; 19; 20; 21], М.Наєнко [58], М.Попович [62], О.Ріпко [63], М.Семчишин [65], Ю.Шерех (Шевельов) [74], М.Шлемкевич [77] та інші.

Останнім часом значно збагатився фактографічний доробок українських учених у царині конкретних гуманітарних наук, даючи достатню джерельну базу для культурологічного осмислення фундаментальних понять „націоналізм” і „національна культура”. Цінний у контексті зазначеного матеріал представляють праці, у яких автори прагнуть простежити генезу української національної культури не як замкнутого у собі, локального явища, а як органічної частки світового цивілізаційного процесу. Базисною у цьому контексті стала праця А.Княжинського, що вийшла в науковий світ з діаспори в 1959 році. В інших розвідках значна увага надається з’ясуванню взаємозв’язків між поняттями „етнос”, „нація”, „національний”, що спонукають дослідників до роздумів, осмислення феномену національного.

На дискусійних моментах поняття „українська національна культура” наголошує Я.Грицак, який у своїй праці „Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття” здійснив одну із перших спроб розглянути українську історію XIX–XX століть у контексті західних теорій нації і націоналізму. Вищевикреслену проблематику у власних наукових дослідженнях також обґрунтовували: О.Баган [1], Ю.Бадзьо [2], Т.Гунчак [22], С.Жижко [27], О.Забужко [29; 30; 31], А.Карась [40], Б.Кравченко [49], В.Лісовий [53], В.Янів [79].

Серед науковців, які в добу незалежності займалися проблемами теорії нації і націоналізму, виокремимо Г.Касьянова [43] – автора першого в Україні їх систематичного викладу. Цей дослідник у монографії „Теорії нації і націоналізму” представив погляд на націоналізм як багаторівневе поняття, основою якого може бути або форма свідомості, або ідеологія, або ж політична концепція. Сучасні теорії націоналізму, на думку автора, загалом зберігають свої головні риси – ідеологічну нечіткість, схильність до переплетення з різними політичними концепціями. Генералізуючою темою дослідження Г.Касьянова стало окреслення змісту української традиції, для якої характерна радикалізація етнічного націоналізму.

Цінною для сучасників є праця О.Забужко [31], у якій авторка вперше у вітчизняній науці комплексно розглядає розвиток в Україні нової інтелектуальної течії - націоналізму. Окремий розділ цієї монографії присвячений аналізу політичної діяльності І.Франка, як найвиразнішого представника української інтелігенції новітнього часу (кінця XIX – початку XX століття).

Проблемні питання щодо теорії націоналізму та націоналістичних рухів порушують представники українських націоналістичних організацій. Зокрема актуальними стали публікації Конгресу Українських Націоналістів, активними учасниками якого були Р.Зварич [33], Ю.Бойко [7] та інші, намагаючись дати власну відповідь на питання, що таке націоналізм і національна культура.

За останні роки вийшла друком значна кількість праць, у яких дослідники прямо або опосередковано висвітлюють питання розвитку історії української культури в Західній Україні кінця XIX – XX століть, умов її функціонування у конкретному геополітичному середовищі. Їх авторами стали В.Виткалов [9], Я.Грицак [15; 16; 17], Т.Гунчак [22] та інші.

Водночас важливо наголосити на наявності праць із питань розвитку української філософії – своєрідного базису всіх складових культури і мистецтва (В.Горський, Ю.Павленко, В.Шинкарук, М.Лук, Д.Острянин, О.Шило, О.Козак).

Наприкінці XX століття науковці активізували вивчення проблем історії української інтелігенції як

важливого творця і носія „духу” культури (А. та І.Бичко, Г.Касьянов, Н.Шип, О.Удод та інші). При цьому вони зазначили, що важливим фактом є той, що саме через культуру людина реалізується як особистість, проходить процес формування самосвідомості, освіченості, духовності та інтелігентності.

Дедалі помітнішим стає інтерес наукової еліти до коренів, традицій і звичаїв попередніх поколінь. Актуальними також є питання дослідження етнічної ідентичності, належності до певного етносу, що виявляється у найрізноманітніших формах: від спроб реанімації стародавніх звичаїв та обрядів, фольклоризації професійної культури, пошуків „народної душі” до прагнення створити або відновити свою національну державність.

Важливими у контексті аналізованої проблематики стали сучасні критичні праці дослідників творчості тих митців, які суттєво вплинули на динаміку вітчизняного літературно-мистецького життя кінця XIX – першої третини XX століття. Вивчення їх спадщини є дотиком до художньої свідомості й принципового сприйняття дійсності у складний для творчої праці час. Цікавими для нас виявилися дослідження, у яких автори осмислюють особливості розвитку літературного життя в Галичині (М.Галушинський [10], Т.Гундорова [18; 19; 20; 21], М.Ільницький [34; 35; 36; 37; 38], С.Павличко [59], В.Петров, Д.Чижевський, М.Глобенко [60], Я.Поліщук [61], Б.Червак [72], Ю.Шерех [74]) та діяльності видатних митців – І.Франка, поетів-„молодомузівців”, які відрізнялися багатогранністю таланту, глибоким осмисленням різноманітності буття і пізнання реалій, умінням завдяки своїм ідеям і тепер спонукати свідоме українство до роздумів над складними питаннями минулого, до глобальних узагальнень тощо. Окреслені проблеми досліджували зокрема О.Жук [28], П.Легкий [52].

Аналізом особливостей розвитку музичної культури Галичини кінця XIX – першої третини XX століття в сучасних мистецтвознавчих працях відзначилися Ю.Булка [8], М.Гордійчук [12], Л.Кияновська [46; 68], Л.Корній [48], Т.Старух [66], М.Черепанин [73], З.Штундер [78].

У наш час помітне зацікавлення науковим дослідженням і публікацією архівних джерел, що містять важливу інформацію про перебіг культурного становлення України, проте тривалий час зберігались у спецховищах НКВС і КДБ, будучи недоступними для широкого загалу. Ознайомлення з ними дає можливість уявити ту глибину політичних, ідеологічних, культурних потрясінь, що дали про себе знати в часи панування тоталітарної системи.

Кількісно збільшується публікація джерельної та історіографічної бази з питань розвитку української культури. Зокрема вийшли друком збірники документів „Історія Національної академії наук України” (у 3-х томах), „Культурне життя в Україні: західні землі” (у 2-х томах), „Мистецькі рукописні пам’ятки України” (у 2-х томах). У 1996 році опубліковано комплексну фундаментальну працю „Феномен української культури: методологічні засади осмислення”. Важливими у вивченні особливостей української культури стали праці „Україна крізь віки” (у 15-ти томах), „Стародавня історія України” (у 3-х томах), „Історія релігії в Україні” (у 10-ти томах) тощо.

Накопичений науковий матеріал дає підстави зазначити, що чимало сучасних учених свої дисертаційні дослідження також присвятили висвітленню актуальних питань культурного розвитку, а саме на теренах Західної України. Зокрема це О.Семчишин-Гузнер „Художнє життя в Галичині кінця XIX – початку XX століття (особливості мистецького процесу)”, з акцентацією уваги на розвиткові образотворчого мистецтва; О.Голубець „Мистецьке середовище Львова др. пол. XX століття (соцреалізм і свобода творчості)”; Л.Мороз „Диригентсько-хорове мистецтво Галичини другої половини XIX – першої третини XX століття”; Н.Костюк „Музична культура Західної України 20-30-х рр. XX ст.: ідеї поступу та розвиток національних традицій” та інші.

Відтак історіографічний аналіз досліджуваної теми дає можливість зазначити, що, справді, значна кількість науковців провела ґрунтовну роботу з висвітлення принципів і методів пробудження в українському середовищі національної свідомості, мислення і діяльності заради інтересів нації, виховання народних мас безпосередньо засобами літератури, різних видів мистецтва, культурної спадщини в цілому.

Наша спроба здійснити аналіз праць про вітчизняну культуру в добу незалежності також дала можливість підсумувати, що сьогодні ще чимало проблемних тем, різних аспектів вітчизняної культури залишаються або поверхнево, або й зовсім не дослідженими. Тому всім нам, особливо молодим представникам нашого суспільства, необхідно продовжувати традицію вивчення джерел розвитку ріднотеренної культури, її специфіки, виховної ролі у становленні українського народу як творця та носія своєї культури. Тільки за таких умов і культура України, і її народ має перспективу, шанс на визнання й повагу у світовому культурному просторі.

Джерельні приписи

1. **Баган О.** Націоналізм та націоналістичний рух. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 189 с.
2. **Бадзьо Ю.** Національна ідея і національне питання. – К.: Смолоскип, 2000. – 205 с.
3. **Безклубенко С.** Відродження культури і розбудова нації: Дві концепції (критична історико-філософська інтерпретація) // Національна культура в сучасній Україні / Ред. І.Ф. Курас. – К.: Україна, 1995. – С. 34-86.
4. **Безклубенко С.** Етнокультурологія. – К., 2002. – 254 с.
5. **Безклубенко С.** Теорія культури: Уч. посібник. – К., 2002. – 324 с.
6. **Білоконь С.** У пошуках української душі // Українська душа. – К., 1992. – С. 120-125.
7. **Бойко Ю.** Ідеологія українського націоналізму // Націоналізм – основа справедливого світопорядку. – Львів: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1993. – С. 13-16.
8. **Булка Ю.** Музична культура Західної України // Історія української музики. – К., 1992. – Т. IV. – С. 545-589.
9. **Виткалов В.** Українська культура: сторінки історії ХХ століття: Монографія / Вид. друге, уточ. і допов. – Рівне: Вертекс, 2004. – 640 с.
10. **Галуцинський М.** Книжка і українське громадянство // Літературно-науковий вісник. – 1992. – Т.78. – Кн. 7.
11. **Голубець М.** Образотворче мистецтво // Історія української культури. – К.: Либідь, 1994.
12. **Гордійчук М.** Історія української музики. – К.: Наук. думка, 1992. – Т.4.
13. **Горський В.С., Кушаков Ю.В., Фестер В. и др.** История философии и культура. – К., 1991.
14. **Грабович Г.** Екзорцизм українського модернізму // Грабович Г. До історії української літератури. – К.: Критика, 2003. – С. 522-535.
15. **Грицак Я.** Молоді радикали в суспільно-політичному житті Галичини // Записки НТШ. – 1991. – Т.222. – С. 71-111.
16. **Грицак Я.** Страсті по Львову // Критика. – 2002. – Ч.7-8 (57-58). – С. 3-5.
17. **Грицак Я.** Нарис історії України. Формування модерної української нації. ХІХ-ХХ століття. – К.: Генеза, 1996. – 358 с.
18. **Гундорова Т.** Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997. – 426 с.
19. **Гундорова Т.** Франко – не Каменяр. – Мельбурн: Ун-т ім.Монаша, 1996. – 326 с.
20. **Гундорова Т.** Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ століття: Теоретико-методологічний аспект // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1991. – 251 с.
21. **Гундорова Т., Шумило Н.** Тенденції розвитку художнього мислення (початок ХХ століття) // Слово і час. – 1993. – №1. – С. 58.
22. **Гунчак Т.** Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К.: Либідь, 1993. – 287 с.
23. **Дашикевич Я.** Перегук віків: три погляди на минуле і сучасне України // Україна. Наука і культура. – К.: Знання, 1991. – Вип. 26-27. – С. 44-53.
24. **Дзюба І.** Що за обрієм? // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – К.: Наук. думка. – Вип. 1. – 1992. – С. 29.
25. **Дзюба І.** Концертно-хорове життя України 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст. – К., 1995. – 275 с.
26. **Жаборюк А.** Український живопис другої половини ХІХ – початку ХХ століття. – К., 1990. – 310 с.
27. **Жижек С.** Розбудова націоналістичного руху як фактор скріплення Української Держави // Націоналізм – основа справедливого світопорядку. – Львів: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1993. – С. 24-35.
28. **Жук О.** Поетична муза художника // Галицька брама. – 1998. – № 12 (48).
29. **Забужко О.** Філософія і культурна притомність нації // Сучасність. – 1993. – № 3. – С. 117-128.
30. **Забужко О.** Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. – К.: Факт, 2001. – 160с.
31. **Забужко О.** Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. – К.: Основи, 1993. – 196 с.
32. **Загайкевич М.** Іван Франко і українська музика. – К.: Наук. думка, 1992. – 118с.
33. **Зварич Р.** Ідея нації – шлях порятунку для людства // Націоналізм – основа справедливого світопорятунку. – Львів: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1993. – С. 8-12.

34. *Ільницький М.* Краси свічадо // Розсипані перли: Поети „Молодої Музи”. – К.: Дніпро, 1991. – С. 5-17.
35. *Ільницький М.* Західноукраїнська і емігрантська поезія 20-30-х років. – К.: Знання, 1992. – 48 с.
36. *Ільницький М.* Література українського відродження. – Львів, 1994. – 325 с.
37. *Ільницький М.* Від „Молодої Музи” до „Празької школи”. – Львів, 1997. – 132 с.
38. *Ільницький М.* Літературний Львів першої половини XX ст. // Львів. Історичні нариси. – Львів: Інститут українознавства НАН України, 1996. – 245 с.
39. *Історія української літератури XX століття*: У 2 кн. Кн.1: Перша половина XX ст.: Підручник / За ред. В.Г. Дончика. – К.: Либідь, 1998. – 461 с.
40. *Карась А.* Душа культури і дух мислення // НТШ. Т. ССХХІІ. – Л., 1991. – С. 216-247.
41. *Касьяненко О.* Мистецькі ідеї Я. Матейка в контексті національного відродження України наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. // Україна в минулому. – 1994. – Вип. VI. – С. 109-118.
42. *Касьянов В.* Українська інтелігенція на рубежі ХІХ-ХХ ст.: Соціально-політичний портрет. – К.: Либідь, 1993. – 314 с.
43. *Касьянов В.* Теорії нації і націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 362 с.
44. *Кирюшко М.І.* Національне відродження і релігія. – К.: Асоціація „Україна”, 1995. – 208 с.
45. *Кияновська Л.* Вплив австро-німецької культури на формування стилю Станіслава Людкевича // Українсько-німецькі зв’язки минулого і сьогодення (за матеріалами міжнародного симпозіуму). – К., 1998. – С. 67-77.
46. *Кияновська Л.* Стильова еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ ст. – Тернопіль: СМП „Астон”, 2000. – 339 с.
47. *Колодний А., Филипович Л.* Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. – Львів: Логос, 1996. – 184 с.
48. *Корній Л.* Історія української музики. – К.: Наук. думка, 1996. – Т.1. – 314 с.
49. *Кравченко Б.* Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / Пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 423 с.
50. *Крижанівський О., Плохій С.* Історія Церкви та релігійної думки в Україні. – К., 1994. – 336 с.
51. *Кульчицький О.* Світовідчужання українця // Українська душа. – К., 1992. – С. 48-66.
52. *Легкий П.* „Потік свідомості” в прозі Івана Франка // Літературознавство. – IV Міжнар. Конгрес українців. – К., 2000. – Кн. 1. – 312 с.
53. *Лісовий В.* Перший в Україні системний виклад теорії нації і націоналізму // Теорії нації і націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 425 с.
54. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 368 с.
55. *Маланюк Є.* Думки про мистецтво // Слово і час. – 1993. – № 6.
56. *Маланюк Є.* Франко незнаний // Маланюк Є. Книга спостережень: Статті про літературу. – К., 1997. – Т.2. – С. 42-58.
57. *Маланюк Є.* Франко як явище інтелекту // Маланюк Є. Книга спостережень. – К., 1997. – Т.1. – С. 117-123.
58. *Насенко М.* Романтичний епос: Ефект романтизму і українська література. – К., 2000. – 312 с.
59. *Павличко С.* Дискурс модернізму в українській літературі. – К.: Либідь, 1997. – 447 с.
60. *Петров В., Чижевський Д., Глобенко М.* Українська література. – Мюнхен-Львів, 1994. – 372 с.
61. *Поліщук Я.* Міфологічний горизонт українського модернізму. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
62. *Попович М.* Нарис історії культури України. – 2-е вид., випр. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с.
63. *Рінко О.* У пошуках страченого минулого: Ретроспектива мистецької культури Львова ХХ ст. – Львів: Каменяр, 1996. – 286 с.
64. *Рубльов О., Черченко Ю.* Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20-50-х років ХХ сторіччя. – К.: Либідь, 1995. – 294 с.
65. *Семчишин М.* Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу – К.: Фенікс, 1993. – 428 с.
66. *Старух Т.* Музичне мистецтво Львова. – Львів, 1997. – 253 с.
67. *Українська душа*: Зб. ориг. досліджень укр. ментальності / Відп. ред. В.Храмова. – К.: МП Фенікс, 1992. – 127 с.
68. *Кияновська Л.О.* Українська музична культура : – Навч. посібник. – К.: ДМЦНЗКМ, 2002. – 284 с.

69. *Українське мистецтво у полікультурному просторі* / За ред. О.П. Рудницької. – К.: ЕксОб, 2000. – 208 с.
70. *Український стиль в українському мистецтві Галичини* к.ХІХ – п. ХХ ст. – Львів: Українські технології, 1999. – 160 с.
71. *Українська художня культура*. – К.: Либідь, 1996. – 428 с.
72. *Червак Б.* Наперед українці (до національної ідеї Івана Франка). – К., 1994. – 83 с.
73. *Черепанин М.* Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша третина ХХ століття). – К.: Вежа, 1997. – 384 с.
74. *Шерех Ю.* Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології. – К., 1993. – 427 с.
75. *Шинкарук В.* Людське буття: екзистенція, час, свобода // Український світ. – 1995. – №1-3. – С. 41-47.
76. *Шип Н.* Интеллигенция на Украине (ХІХ в.). Историко-социологический очерк. – К.: Наук. думка, 1991. – 171 с.
77. *Шлемкевич М.* Душа і пісня // Українська душа. – К., 1992. – С. 97-112.
78. *Штундер З.* Станіслав Людкевич. Життя і творчість. Т.1. (1879-1939). – Львів: ПП „БІНАР-2000”, 2005. – 634 с.
79. *Янів В.* Нариси до української етнопсихології. – Мюнхен, 1993. – 275 с.

УДК 008(477)„1960/1980”

Граб О.В. - кандидат мист-ва,
доцент РДГУ;
Миркевич О.В. - студ. V курсу спец.
„Культурологія” РДГУ

Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)

Період реформування посттоталітарних суспільств, що безпосередньо стосується й Української держави, поставив перед істориками, політологами, соціологами, філософами, культурологами та мистецтвознавцями чимало питань, без чіткої відповіді на які подальший розвиток країни на шляху демократичних трансформацій виглядає досить проблематично.

Оскільки у кожній культурі повинен існувати зв'язок усього нового із тим, що вже мало місце в духовній спадщині народу в попередні періоди, дослідження витоків сучасної культури українців не може бути здійсненим без аналізу стану, умов і перспектив її розвитку впродовж ХХ століття, а саме – його другої половини.

Аспекти розвитку вітчизняної культури другої половини ХХ століття неодноразово ставали об'єктом дослідження у вітчизняних наукових колах, виносилися на розсуд зацікавленій категорії населення. Зокрема розлого цю актуальну й для нас проблематику у своїх працях аналізували: І.Жиленко, Г.Касьянов, Ю.Шерех (Шевельов), М.Неврий, М.Мушинка, Л.Танюк, С.Андрусів, Ю.Бача, О.Забужко, О.Пахльовська, О.Зінкевич, О.Гнатюк, В.Баран, Ю.Курносів, І.Винниченко та інші дослідники.

Окрему монографію присвячено аналізу культурних процесів на західних і східних теренах України ХХ століття В.Виткаловим. У ній автор детально осмислив і проблеми розвитку вітчизняної культури, національного мистецтва у складних умовах другої половини минулого століття, особливу увагу концентруючи не на наслідках, а на причинах появи у зазначену добу духовної опозиції з числа української інтелігенції.

Незаперечною є й критично-аналітична спадщина самих учасників „руху опору” 1960-1980-х років (Л.Костенко, В.Чорновола, В.Стуса, І.Дзюби, В.Мороза, І.Світличного, І.Калинця, Є.Сверстюка, Ю.Бадзьо, М.Холодного та інших), що репрезентує увесь трагізм, складність, суперечливий характер подій, у яких доводилося відстоювати громадянську честь і гідність українських митців, захищати історичну пам'ять народу, передавати любов до рідної землі та духовних витоків наступним поколінням.

Філософські роздуми, критичний науковий розгляд сенсу понять „мистецтво”, „національна культура”, „національні традиції”, їх суспільної ролі та впливу на громадськість у певній історико-культурній площині містять розвідки С.Безклубенка.

Висвітлення понять „маси” та „еліти” знайшло відображення у відомих працях Х.Ортеги-і-Гассета, Х.Арендта, Г.Маркузе, А.Грамши, Д.Белла. Оскільки „бунт” української інтелігенції (шістдесятників)

Ї³Ńò I òŃó

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі ХХІ століття: за матеріалами ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ І.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури ХХІ століття	11
Баранівський В.Ф. Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
Чорний В.С. Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
Стеблецька Г.Е. Простір дитинства у добу глобалізації	18
Іванченко Є.А. Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
Новоселецький М.Ю. Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
Білик К.О. Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
Костенко М.С., Степанюк О.В. Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
Бучковська О.Ю., Карнюк Д.В. Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
Кучина Н.І. Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
Грипич С.Н., Семенюк Г.П. Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету) ...	41
Якубовська С.С. Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
Печенюк Ю. Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
Бахомент С.П., Тарасюк А.В. Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
Забута Н.В. Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
Музичко Л.В. Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
Зубцова Ю.Є. Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
Кречетова В.А. Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
Возна Т.О. Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
Леснякова О.Г. Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
Коротич А.А. Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
Ткаченко О.О. Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
Граб О.В., Колесник С.М. Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
Граб О.В., Миркевич О.В. Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)	88
Граб О.В., Ботан О.В. Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
Ткач О.В. Реклама як дзеркало масової культури	96
Маркевич О.В. Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
Виткалов С.В. Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103

Смирний Д.В. Музей як чинник національної культурної політики	107
Медведєва В.М. Українська книга і книговидавництво в культурно-освітньому просторі України	111
Семерніна І.М. Професійна саморегуляція майбутніх учителів музики як важливий компонент самореалізації особистості	114

Розділ II.

Молодь і культурна динаміка України у контексті глобалізаційних проблем	117
--	------------

Малафійк І.В. Особистість як соціальна якість людського індивіда	117
Кравченко Т.В. Політична соціалізація студентської молоді: постановка проблеми	119
Кіянка І.Б. Політична культура молоді в контексті демократизації українського суспільства після „Помаранчевої революції”	123
Глодя К.В. Специфіка використання виборчих технологій в умовах українського суспільства	126
Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К. Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності	132
Нечипорук Л.І. Ноосферні цінності як засіб формування духовної особистості	136
Потанчук Т.В. Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки	140
Яценко Л.В. Проблема гендерного виховання студентів ВНЗ: теоретичний аспект	144
Шевель А.О. Врахування національних культурних цінностей – як умова розвитку духовної культури молоді	147
Желізняк В.М. Національні культури в умовах глобальних трансформацій	150
Гуменюк С.М. Філософські пошуки острозького традиціоналізму як взірць високоморального сенсотворення	153
Герасименко О.А. Вплив традицій міської культури Волині на становлення української національної ідентичності: погляд молоді	156
Найда Р.Г. Молодіжні товариства Волині у 20-30 роках ХХ століття: етико-педагогічні основи формування особистості	161
Мулявка О.Є. Культурні традиції Волині кінця ХVI – першої половини ХVII ст. як фактор генези сучасного українського суспільства	163
Пігольчук В.П. „Віртуальний андеграунд” як новий етап розвитку молодіжних субкультур	165
Одолінська І.С. Молодіжні субкультури в Україні в історико-культурній ретроспективі	169
Бондарчук А.Я. Особливості розвитку культури сімейних взаємин студентської молоді на сучасному етапі	172
Крамаренко С.В. Соціалізація дітей-сиріт у контексті проблеми готовності до самостійного життя	175
Парфенюк В.І., Грицак Т.І. Релігія як феномен духовного та суспільного життя	178
Корольчук О.І. Проблеми політичної свідомості й політичної культури суспільства на сучасному етапі розвитку	184
Стеблецький В.В. Геймерство: проблема чи крок у майбутнє	188
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти	191
Шевчук М.В. Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів	196
Котяш О.М. Жіночий рух України в історичній ретроспективі: становлення та розгортання	199

Ї³Ńò II òŃò

Розділ III.

Художня діяльність: сутність проблематика, перспективи3

<i>Рудий О.П.</i> Художні процеси і їх роль у дослідженнях археологів кінця XIX – початок XX століттях	3
<i>Бєлова О.С.</i> Міф і реальність у радянському мистецтві 20-х років XX століття	6
<i>Сташук О.А.</i> Образотворче мистецтво і духовна культура особистості	11
<i>Артюхова І.Ф.</i> Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики	15
<i>Козачишина Г.О.</i> Театр як фактор формування цінностей людини інформаційної доби	18
<i>Опанасюк В.А.</i> До питання формування пластичної культури оратора	22
<i>Нагорний В.В.</i> Творчість Юрія Андруховича як спроба захисту української національної ідентичності	26
<i>Ігнатів С.О.</i> Художня діяльність як процес маніфестації протиріч людської природи	31
<i>Дзвінка О.В.</i> Дитяча народна іграшка з Полісся	35
<i>Забута Б.І.</i> Народна мелодія у музичному полотні сучасних хореографічних постановок (з творчого доробку ансамблю народної музики „Наспів” МБК)	38
<i>Тарасенко О.Л.</i> Духовна музика в контексті суспільних реалій	41
<i>Ужисинський М.Ю.</i> Концертне озвучення і звукозапис бандури	43
<i>Смирнова Т.В.</i> Магнатський театр на Волині наприкінці XVIII – початку XIX ст.	49
<i>Губа О.А.</i> Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів	54
<i>Сістук О.Г., Черуха А.А.</i> Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в контексті всеукраїнського сценічного мистецтва	60
<i>Москалець Д.О.</i> Аматорське кіно Волині крізь призму соціокультурних реалій II половини XX – початку XXI століття	64
<i>Артюх Г.О., Голіков О.С.</i> Образ молоді в сучасному кінематографі на пострадянському соціокультурному просторі	69
<i>Ковальчук В.В.</i> Кіномистецтво незалежної України: стан, проблеми, перспективи розвитку	71
<i>Заблоцька С.М.</i> Особливості творчого методу абстракціоністів у фокусі практики авангарду	75
<i>Катеринчик О.М., Левенець М.В.</i> Українська вишивка: символи та орнаментальні мотиви	79
<i>Пашковська Л.В.</i> Творча спадщина Федора Вовка в контексті вивчення української культури	82
<i>Гнатюк Е.М.</i> Традиція і новація в західноєвропейській культурі межі XIX-XX ст.	85
<i>Ніколаєва А.О., Гнатюк Е.М.</i> „Політичний салон” 30-х: на матеріалі образотворчого мистецтва Радянського Союзу і Німеччини (порівняльний аспект)	88
<i>Верховенко О.А.</i> Художньо-естетичні принципи танцю-модерн: історико-культурний аспект	93
<i>Ігнатова Л.П., Петлій С.В.</i> Рок-культура як форма самореалізації молодого покоління	94
<i>Мазур Г.Я.</i> Розвиток хорової культури Дрогобиччини другої половини XIX – першої половини XX століть	99
<i>Гаркала І.Й.</i> Театр ім. Марії Заньковецької: етапи становлення	105
<i>Корінь Н.А.</i> Художнє сприйняття мистецтва – провідний фактор естетичного виховання особистості	109
<i>Маркевич О.С.</i> Трансформація трипільської культури у сучасному українському мистецтві	112
<i>Мельник Н.В.</i> Шоу-бізнес як культурний феномен сучасного суспільства	114

Розділ IV.

Самореалізація і самоорганізація молодого покоління в культурному просторі XXI століття 119

<i>Терешко Л.В.</i> Методологічні засади формування культури здоров’я майбутнього педагога	119
--	-----

Башавець Н.А. Самореалізація та самоорганізація молодого покоління через культуру здоров'язбереження	124
Жук В.М. Актуальні питання підготовки магістрів зі спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	126
Грінберг Л.Ф. До проблеми адаптації студентів-заочників молодших курсів до навчання у вищому навчальному закладі	130
Дубовик С.М. Формування продуктивного стилю професійного спілкування у майбутніх викладачів економіки	132
Семенюк-Іванюк Л.Ю. Формування професійної свідомості майбутнього вчителя – основа розвитку синтетичного мислення	136
Борисенко Л.Л. Психолого-дидактичні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів	142
Забута Т.В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності як основа формування професійної культури	146
Вакульчук М.В. Риторична культура особистості в умовах вищої школи	149
Вітюк В.В. Культура мовлення сучасної молоді в умовах розгортання глобалізаційних процесів	152
Шолудько Н.Г. Студентське самоврядування як форма розвитку громадянської активності молоді	155
Хижняк О.В. Студентське самоврядування як фактор формування європейського освітнього простору ХХІ століття	158
Лукач О.М. Моральна поведінка як складова духовної культури студентської молоді	161
Хондока Р.В. Духовний розвиток сучасної молоді	164
Гордійчук А.М., Зарицька А.А. Педагогічні умови формування духовного потенціалу студентської молоді	166
Гладун Л.О. Нові інформаційні технології навчання як засіб навчальної діяльності студентства	170
Кащук М.В. Розвиток інтелектуальних здібностей дитини у дозвіллевому просторі навчально-виховних та соціокультурних закладів	174
Кравченко А.С. Студентське самоврядування як механізм формування нової української еліти	179
Шолудько Н.Г., Качорець Н.В. Учніське самоврядування: структура, функції (на прикладі Франівської та Бочаницької ЗОШ Рівненської області)	182
Лавренчук Я.Ю. Явище перемикування коду як характеристика глобальних процесів	186

Наукове видання

ÀÊÛÒÀËÛÏ³ ÌÈÒÀÍÏÛ ÊÓËÛÒÓÐÎËËÃ³;

ÀËÛÒÀËÒ ÌÀÓËÎÎÎ ÒÎÀÀÐËÒÀÀ "ÀÓ³Ì"ÈÀÒÀÀÐË ÊÓËÛÒÓÐÓÎËËÃ³;
Ð³ÁÍÎÛËÎÎ ÀÀÐÆÀÎÎÎ ÆÓÒÀ³ÒÀÐÎÎÎ ÓÍ³ÀÀÐËÒÀÒÓ

Випуск 6

Том I

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп'ютерний набір – *Федорук Л.М.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Федорук Л.М.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор – *Парфенюк В.І.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 26.10.2007.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.19,7. Наклад 300 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32
Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції
**“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”:** У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008.
– Т.1. – 204 с.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 008:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12